

K Z O M U N I K A C J E
B A D A N I A

Warszawa, lipiec 2012

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/94/2012

POLACY WOBEC WŁASNEJ STAROŚCI

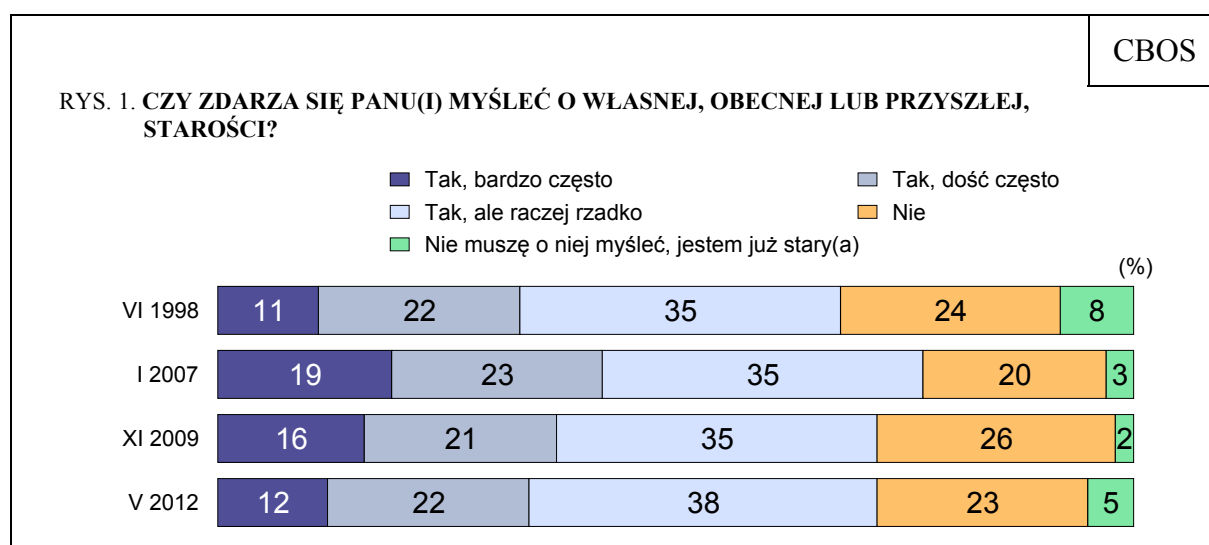
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W związku z tym, że rok 2012 ogłoszony został Europejskim Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej, w jednym z ostatnich naszych badań¹ poruszyliśmy kilka kwestii dotyczących stosunku do starości. Sprawdziliśmy, jak duże jest wśród Polaków zainteresowanie własną starością, jak postrzegają siebie – jako osoby młode, w średnim wieku czy jako starsze, oraz kiedy, ich zdaniem, kończy się młodość, a zaczyna wiek dojrzały i starość. Zapytaliśmy również o obawy związane ze starością oraz o to, jak respondenci chcieliby zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będą potrzebować pomocy. Kwestie te podejmowaliśmy już w naszych badaniach, co pozwala na prześledzenie zmian w postawach Polaków wobec starości.

ZAINTERESOWANIE WŁASNĄ STAROŚCIĄ

Prawie trzy czwarte dorosłych Polaków (72%) myśli o swojej starości, w tym co ósmy (12%) – bardzo często, co piąty (22%) dość często, a prawie dwie piąte (38%) rzadko. Jedna czwarta ankietowanych (23%) nie rozmyśla o starości, a nieliczni (5%) deklarują, że nie muszą o niej myśleć, ponieważ są już starzy. W ciągu ostatnich trzech lat deklaracje w tym zakresie w zasadzie się nie zmieniły.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (264) przeprowadzono w dniach 10 – 16 maja 2012 roku na liczącej 1017 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Zainteresowanie własną starością w naturalny sposób wzrasta wraz z wiekiem. O tym etapie życia często myśli co dwunasty respondent mający od 18 do 24 lat i prawie co drugi powyżej 55 roku życia. Z kolei nieinteresowanie się własną starością deklaruje mniej niż co dziesiąty badany mający przynajmniej 65 lat i co trzeci w wieku 18–34 lata.

Tabela 1

Wiek	Czy zdarza się Panu(i) myśleć o własnej, obecnej lub przyszłej, starości?			
	Tak, często*	Tak, ale raczej rzadko	Nie	Nie, już jestem stary(a)
	w procentach			
18–24 lata	8	56	36	0
25–34	24	43	33	0
35–44	29	48	23	0
45–54	39	36	24	2
55–64	47	31	20	2
65 lat i więcej	49	18	8	26

*Połączono odpowiedzi „tak, bardzo często” i „tak, dość często”. W tabeli pominięto „trudno powiedzieć”

Zastanawianie się nad własną starością zależne jest również od płci. Częste myślenie o starości deklaruje 38% kobiet i 28% mężczyzn. Należy jednak dodać, że w wylosowanej próbie średnia wieku kobiet jest wyższa niż mężczyzn – wynosi odpowiednio: 48 i 45 lat. Z analizy odpowiedzi osób z poszczególnych kategorii wiekowych wynika, że kobiety – prawie we wszystkich wyodrębnionych grupach – częściej myślą o starości. Jedynie wśród osób w wieku 25–34 lata kobiety i mężczyźni porównywalnie często myślą o tym etapie życia.

Tabela 2

Wiek	Czy zdarza się Panu(i) myśleć o własnej, obecnej lub przyszłej, starości?							
	Kobiety				Mężczyźni			
	Często*	Raczej rzadko	Nie	Nie, już jestem stary(a)	Często*	Raczej rzadko	Nie	Nie, już jestem stary(a)
w procentach								
18–24 lata	11	52	37	0	5	60	35	0
25–34	23	45	32	0	25	42	33	0
35–44	40	51	9	0	18	46	36	0
45–54	43	39	18	0	33	33	29	4
55–64	49	30	19	2	44	32	22	2
65 lat i więcej	55	11	6	28	38	28	12	22

* Połączono odpowiedzi „bardzo często” i „dość często”. W tabeli pominięto „trudno powiedzieć”

KIEDY KOŃCZY SIĘ MŁODOŚĆ, A ZACZYNA WIEK DOJRZAŁY I STAROŚĆ

Z szacunków badanych wynika, że młodość trwa do 37 roku życia (średnia wieku 36,97). Od tego momentu rozpoczyna się wiek dojrzały, który trwa do ukończenia 63 lat (dokładnie 63 lat i 3 miesięcy). Po przekroczeniu tego wieku, zdaniem ankietowanych, zaczyna się starość.

Tabela 3

Kiedy, Pana(i) zdaniem, mniej więcej w jakim wieku:	VI 1998		I 2007		V 2012	
	Średnia wieku w latach	Odchylenie standardowe	Średnia wieku w latach	Odchylenie standardowe	Średnia wieku w latach	Odchylenie standardowe
- kończy się młodość i zaczyna wiek dojrzały?	34,72	9,38	35,24	10,33	36,97	10,32
- kończy się wiek dojrzały i zaczyna starość?	60,83	8,86	61,63	7,93	63,25	8,67

Od lat obserwujemy przesuwanie się granic młodości i starości w społecznym odbiorze. W ostatnich pięciu latach kres młodości, według badanych, przesunął się o rok i dziewięć miesięcy, natomiast próg starości – o rok i siedem miesięcy. W ciągu dziewięciu lat dzielących dwa poprzednie pomiary, tj. w latach 1998–2007, zmiana ta była dużo mniejsza – kres młodości przesunął się zaledwie o sześć miesięcy, natomiast próg starości o dziesięć miesięcy.

Postrzeganie granic analizowanych etapów życia jest w znacznym stopniu uzależnione od wieku badanych. Dla osób starszych zarówno koniec młodości, jak i początek starości następuje później niż dla młodszych. Przesunięcia granic omawianych etapów życia, w ciągu ostatnich kilku lat, nie można w pełni wytłumaczyć wzrostem średniej wieku w porównywanych badaniach. Średnia wieku w badaniu z roku 2007 wynosiła 46 lat i 6 miesięcy, i tylko nieznacznie różni się od tegorocznej średniej wieku, która wynosi 47 lat².

Według najmłodszych ankietowanych (mających od 18 do 24 lat) młodość kończy się w wieku 32 lat i 7 miesięcy, a w opinii najstarszych (powyżej 65 roku życia) prawie 7 lat później – w wieku 39 lat i 3 miesięcy. Należy dodać, że według respondentów w wieku 55–64 lata młodość kończy się około 39 roku życia i tak ustalony kres młodości praktycznie nie przesuwa się wraz z wiekiem.

² W porównywanych badaniach przeprowadzonych w roku 2007 i 2012 mediana wieku wynosi 46 lat.

Dla najmłodszych badanych (18–24 lata) starość rozpoczyna się w wieku 59 lat i 9 miesięcy, natomiast dla najstarszych (mających 65 lat i więcej) – ponad 5 lat później, w wieku 65 lat i 5 miesięcy.

Tabela 4

Wiek respondentów	Kiedy, Pana(i) zdaniem, mniej więcej w jakim wieku:			
	kończy się młodość i zaczyna wiek dojrzały?		kończy się wiek dojrzały i zaczyna starość?	
	Średnia wieku w latach	Odchylenie standardowe	Średnia wieku w latach	Odchylenie standardowe
18-24 lata	32,56	7,84	59,78	8,95
25-34	35,74	8,24	61,70	9,34
35-44	38,48	9,19	64,15	8,45
45-54	35,76	10,31	63,82	8,31
55-64	39,38	10,60	64,43	7,68
65 lat i więcej	39,23	13,42	65,39	8,08
Ogółem	36,97	10,32	63,25	8,67

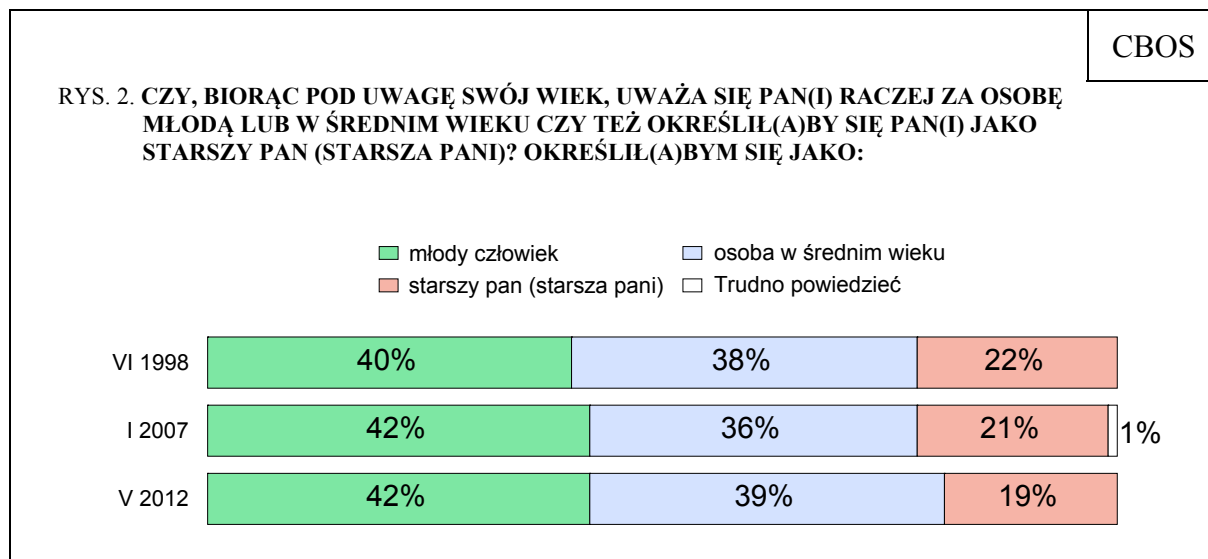
Według kobiet, niezależnie od wieku, kres młodości następuje później niż według mężczyzn: średnio o rok – trzy lata (w zależności od kategorii wiekowej). Ta sama zasada dotyczy wyznaczania progu starości. Ten okres życia rozpoczyna się zdaniem kobiet średnio o rok – do trzech i pół roku (w zależności od kategorii wiekowej) później niż według mężczyzn.

Tabela 5

Wiek respondentów	Kiedy, Pana(i) zdaniem, mniej więcej w jakim wieku:			
	kończy się młodość i zaczyna wiek dojrzały?		kończy się wiek dojrzały i zaczyna starość?	
	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
18-24 lata	33,84	31,39	60,45	59,11
25-34	37,04	34,37	63,43	59,89
35-44	39,16	37,75	64,80	63,44
45-54	37,45	34,04	65,52	62,06
55-64	40,87	37,81	65,98	62,94
65 lat i więcej	40,09	38,02	65,86	64,69
Ogółem	38,27	35,56	64,46	61,94

AUTOIDENTYFIKACJE ZWIĄZANE Z WIEKIEM

Z uzyskanych deklaracji wynika, że nieco ponad dwie piąte dorosłych mieszkańców Polski (42%) uznaje się za ludzi młodych, prawie dwie piąte (39%) – za osoby w średnim wieku, a jedna piąta (19%) za osoby starsze. Identyfikacje związane z wiekiem są stabilne – w ostatnich czternastu latach zmieniły się tylko w niewielkim stopniu.

Autoidentyfikacje wiążące się z wiekiem w znacznym stopniu pokrywają się ze społecznie ustanowionymi granicami analizowanych etapów życia. Okazuje się, że mniej więcej do czterdziestego roku życia Polacy uważają się za ludzi młodych. Trzeba jednak zaznaczyć, że o ile niemal wszyscy respondenci poniżej 30 roku życia uznają się za młodych, o tyle w grupie wiekowej 30–34 lata identyfikuje się w taki sposób 85% badanych, a wśród respondentów w wieku 35–39 lat już tylko 72%. Za osoby w średnim wieku uważa się większość ankietowanych mających od 40 do 64 lat, natomiast z określeniem „starszy pan (starsza pani)” utożsamia się większość badanych w wieku 65 lat i więcej. Warto jednak dodać, że grupie wiekowej 65–69 lat za osoby starsze uważa się nieco ponad połowa ankietowanych, a ponad dwie piąte nadal postrzega siebie jako osoby w średnim wieku. Z kolei wśród respondentów powyżej 70 roku życia ośmiu na dziesięciu identyfikuje się z osobami starszymi, a tylko nieliczni uważają się za osoby w średnim wieku.

Tabela 6

Wiek respondentów	Czy, biorąc pod uwagę swój wiek, uważa się Pan(i) raczej za osobę młodą lub w średnim wieku czy też określił(a)by się Pan(i) jako starszy pan (starsza pani)? Określił(a)bym się jako:			
	młody człowiek	osoba w średnim wieku	starszy pan (starsza pani)	Trudno powiedzieć
	w procentach			
18-23 lata	100	0	0	0
24-29	97	3	0	0
30-34	85	13	0	2
35-39	72	27	0	1
40-44	38	62	0	0
45-49	18	79	1	1
50-54	6	83	11	0
55-59	7	77	16	0
60-64	2	63	33	1
65-69	2	42	57	0
70 lat i więcej	2	16	80	2

Średnia wieku respondentów uznających się za ludzi młodych wynosi 31 lat, za osoby w średnim wieku – 53 lata, natomiast za osoby w starszym wieku 70 lat. Analizowane średnie są nieco wyższe wśród kobiet niż wśród mężczyzn.

Tabela 7

Czy, biorąc pod uwagę swój wiek, uważa się Pan(i) raczej za osobę młodą lub w średnim wieku czy też określił(a)by się Pan(i) jako starszy pan (starsza pani)? Określił(a)bym się jako:	Kobiety	Mężczyźni	Ogół
	średnie wieku (w latach)		
– młody człowiek	32	31	31
– osoba w średnim wieku	53	52	53
– starszy pan (starsza pani)	72	68	70

WŁASNA STAROŚĆ

Dla zdecydowanej większości Polaków okres starości wiąże się z różnego rodzaju obawami. Jedynie nieliczni nie odczuwają lęku przed tym okresem życia (6%).

Niezależnie od wieku i własnej sytuacji życiowej, respondenci myśląc o swojej starości niezmiennie najbardziej obawiają się chorób, niedołężności, utraty pamięci (73%). Ponad połowa (56%) boi się utraty samodzielności, bycia ciężarem dla innych, uzależnienia od innych ludzi. Jedna trzecia ankietowanych obawia się złych warunków życia, trudności z utrzymaniem się (32%), a także samotności i utraty osób bliskich (32%). O połowę mniejsze grupy badanych deklarują lęk przed cierpieniem (18%) oraz niepokój związany

z niepewnością, z kim będą mieszkać i pod czyją będą opieką (16%). Co siedemnasty respondent (6%) obawia się, że będzie nikomu niepotrzebny.

Tabela 8

Niezależnie od tego, w jakim jest Pan(i) obecnie wieku i jaka jest Pana(i) sytuacja życiowa, proszę powiedzieć, czego najbardziej obawia się Pan(i) myśląc o swojej starości?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 2000	XI 2009	V 2012
	w procentach		
Chorób, niedołężności, utraty pamięci	71	68	73
Bycia ciężarem dla innych, utraty samodzielności, uzależnienia od innych ludzi	58	50	56
Złych warunków życia, trudności z utrzymaniem się	41	36	32
Samotności, utraty osób bliskich	37	34	32
Cierpienia	20	20	18
Niepewności, kto będzie się mną opiekować, gdzie i z kim będę mieszkać	15	14	16
Poczucia, że jestem niepotrzebny(a)	12	5	6
Niczego szczególnego się nie obawiam	4	7	6

Obawy związane ze starością są zróżnicowane społecznie. Osoby starsze bardziej obawiają się cierpienia, natomiast młodsze – złych warunków życia, trudności z utrzymaniem się oraz samotności, utraty bliskich. Lęk przed cierpieniem częściej też towarzyszy osobom gorzej wykształconym, a obawy związane ze złymi warunkami życia – badanym lepiej wykształconym oraz respondentom znajdującym się w trudniejszej sytuacji materialnej. Z kolei samotności, utraty bliskich bardziej obawiają się – poza młodszymi ankietowanymi – mieszkańcy największych, ponadpółmilionowych miast oraz badani znajdujący się w relatywnie dobrej sytuacji materialnej. Chorób, niedołężności, utraty pamięci stosunkowo najmniej obawiają się najmłodszy – w wieku 18–24 lata, a także badani z wykształceniem podstawowym. Natomiast niepewność co do tego, z kim będą mieszkać, pod czyją będą opieką na stare lata, częściej wyrażają osoby znajdujące się w trudniejszej sytuacji materialnej oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Interesowało nas również, jak respondenci chcieliby zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będą potrzebowali pomocy. Prawie dwie trzecie (64%) chciałoby mieszkać we własnym mieszkaniu korzystając z doraźnej pomocy bliskich – rodziny, przyjaciół, sąsiadów. Co siódmemu ankietowanemu (15%) odpowiadałoby zamieszkanie razem z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną. Mniej więcej co dziesiąty respondent chciałby mieszkać we własnym mieszkaniu korzystając z odpłatnej stałej pomocy (8%) bądź z bezpłatnej opieki, np. pomocy społecznej, Czerwonego Krzyża, Caritasu lub innych

wolontariuszy (3%). Pozostałe formy organizacji swojego życia na stare lata, takie jak: prywatny lub państwowy dom spokojnej starości, mieszkanie wspólnie z innymi starszymi ludźmi w celu wzajemnego wspomagania się, wskazywano sporadycznie. Warto zwrócić uwagę, że jedynie 3% badanych nie zastanawiało się nad tą kwestią i nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

Tabela 9

Jak chciał(a)by Pan(i) zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będzie Pan(i) potrzebował(a) pomocy? Czy przede wszystkim chciał(a)by Pan(i):	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 2000	XI 2009	V 2012
	w procentach		
– mieszkać we własnym mieszkaniu, korzystając z doraźnej pomocy osób bliskich – rodziny, przyjaciół, sąsiadów	57	66	64
– mieszkać we własnym mieszkaniu, mając zapewnioną opłaconą przez siebie stałą pomoc osób zajmujących się opieką nad ludźmi starymi	8	9	8
– mieszkać we własnym mieszkaniu, mając zapewnioną bezpłatną stałą pomoc, np. opieki społecznej, Czerwonego Krzyża, Caritasu lub innych wolontariuszy	3	3	3
– dzielić mieszkanie z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną	20	12	15
– wynajmując komuś obcemu pokój lub część mieszkania w zamian za opiekę	0,3	1	0
– mieszkać wspólnie z innymi starszymi ludźmi w celu wzajemnego wspomagania się	2	1	2
– zamieszkać w prywatnym domu spokojnej starości	2	1	3
– zamieszkać w państwowym domu spokojnej starości	1	2	2
Inne rozwiązanie	0,2	1	1
Nie wiem, nie zastanawiałe(a)m się nad tym	6	4	3

We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych respondenci najczęściej wyrażają chęć zamieszkania we własnym mieszkaniu i korzystania z doraźnej pomocy bliskich. Takie rozwiązanie stosunkowo najbardziej odpowiada osobom najstarszym, powyżej 65 roku życia, najmniej zaś najmłodszym – w wieku 18–24 lata. Z kolei najmłodszy respondenci relatywnie najczęściej chcieliby mieszkać na starość w rodzinie wielopokoleniowej, wraz z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną, natomiast wśród starszych aprobatą tego rozwiązania maleje. Chęć dzielenia mieszkania z rodziną wielopokoleniową częściej wyrażają również osoby gorzej wykształcone, o niższych dochodach *per capita* w gospodarstwie domowym, a także mieszkańcy wsi. Niezależność od rodziny, mieszkanie we własnym mieszkaniu, mając zapewnioną opłaconą przez siebie pomoc, ponadprzeciętnie często wybierają badani z wyższym wykształceniem, znajdujący się w stosunkowo dobrej sytuacji materialnej, a także mieszkańcy miast liczących od 20 tys. do 500 tys. ludności.

Prawie trzy czwarte dorosłych mieszkańców Polski myśli o swojej starości. Zainteresowanie tym etapem życia częściej niż inni wyrażają starsi badani oraz, niezależnie od wieku, kobiety.

Z szacunków badanych wynika, że młodość trwa do 37 roku życia, po czym następuje wiek dojrzały, który trwa do 63 roku życia (dokładnie: do 63 lat i 3 miesięcy). Po osiągnięciu tego wieku rozpoczyna się starość. Od lat obserwujemy, że w odbiorze społecznym kres młodości oraz początek starości następują coraz później. Czternaście lat temu, gdy po raz pierwszy pytaliśmy o tę kwestię, młodość kończyła się według badanych w wieku 34 lat i 9 miesięcy, a starość rozpoczynała się po ukończeniu 60 lat i 10 miesięcy. Postrzeganie granic omawianych etapów życia w znacznej mierze zależy od wieku i płci badanych. Według osób starszych oraz kobiet zarówno kres młodości, jak i początek starości następuje później.

Autoidentyfikacje związane z wiekiem w znacznym stopniu pokrywają się ze społecznie ustanowionymi granicami analizowanych etapów życia – młodości, wieku dojrzałego oraz starości. Większość badanych w wieku 18–39 lat uznaje siebie za ludzi młodych, większość ankietowanych w wieku 40–64 lata za osoby w średnim wieku, natomiast wśród respondentów powyżej 64 roku życia przeważa przekonanie, że są w starszym wieku.

Dla zdecydowanej większości Polaków myślenie o starości wiąże się z różnego rodzaju obawami. Najczęściej związane są one z chorobami i niedołążnością oraz utratą samodzielności, uzależnieniem od innych ludzi.

Polacy powszechnie deklarują, że wiedzą, jak chcieliby zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będą potrzebowali pomocy. Większość chciałaby mieszkać we własnym mieszkaniu, korzystając z doraźnej pomocy bliskich. Stosunkowo nieliczna grupa respondentów wyraża chęć zamieszkania na starość w rodzinie wielopokoleniowej, wraz z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną.

Opracowała
Małgorzata OMYŁA-RUDZKA

Tabela 1

		Niezależnie od tego, w jakim jest Pan(i) obecnie wieku i jaka jest Pana(i) sytuacja życiowa, proszę powiedzieć, czego najbardziej obawia się Pan(i) myśląc o swojej starości?				
		Złych warunków życia, trudności z utrzymaniem się	Niepewności, kto będzie się mną opiekować, gdzie i z kim będę mieszkać	Chorób, niedożętności, utraty pamięci	Samotności, utraty bliskich osób	Cierpienia
		%	%	%	%	%
Ogółem		32	16	73	32	18
Płeć	Mężczyźni	30	15	70	31	16
	Kobiety	34	17	76	33	20
Wiek	18-24 lata	46	16	64	41	6
	25-34	42	22	75	36	13
	35-44	40	12	70	35	15
	45-54	28	13	75	31	20
	55-64	24	16	75	28	21
	65 lat i więcej	13	15	74	24	29
Miejsce zamieszkania	Wieś	31	19	75	32	23
	Miasto do 20 tys.	30	16	72	32	18
	20-100 tys.	33	13	70	34	10
	101-500 tys.	37	16	71	26	16
	501 tys. i więcej mieszk.	27	9	73	40	16
Wykształcenie	Podstawowe	21	13	68	33	24
	Zasadnicze zawodowe	27	22	73	30	22
	Średnie	39	15	76	30	12
	Wyższe	37	12	72	39	15
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	8	77	42	17
	Średni personel, technicy	35	14	74	27	8
	Pracownicy adm.-biurowi	52	12	73	29	8
	Pracownicy usług	43	24	71	34	16
	Robotnicy wykwalifikowani	40	21	64	35	12
	Robotnicy niewykwalifik.	50	25	73	26	13
	Rolnicy	15	19	73	29	26
	Pracujący na własny rach.	22	8	82	36	13
Bierni zawodowo	Renciści	23	14	80	32	26
	Emerycy	16	18	74	24	28
	Uczniowie i studenci	51	11	71	43	4
	Bezrobotni	42	10	65	37	16
	Gospodynie domowe i inni	23	19	68	34	15
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	42	8	76	37	15
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	22	65	30	9
	sekt. pryw. poza rolnict.	39	19	75	34	13
	prywatnym gosp. rolnym	20	24	74	30	23
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	38	18	71	38	20
	501-750	46	12	64	30	20
	751-1000	29	21	75	34	17
	1001-1500	28	17	78	31	19
	Powyżej 1500 zł	25	15	75	35	13
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	22	71	22	18
	Średnie	33	15	75	33	21
	Dobre	29	15	71	36	14
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	24	22	69	25	19
	Raz w tygodniu	29	17	75	34	16
	1-2 razy w miesiącu	33	15	70	35	23
	Kilka razy w roku	35	10	72	33	19
	W ogóle nie uczestniczy	38	17	71	26	14
Poglądy polityczne	Lewica	33	16	71	31	21
	Centrum	40	16	74	36	16
	Prawica	24	16	71	32	15
	Trudno powiedzieć	30	15	75	28	21

Tabela 1 (cd.)

		Niezależnie od tego, w jakim jest Pan(i) obecnie wieku i jaka jest Pana(i) sytuacja życiowa, proszę powiedzieć, czego najbardziej obawia się Pan(i) myśląc o swojej starości?				Liczba osób
		Bycia ciężarem dla innych, utraty samodzielności, uzależnienia od innych ludzi	Poczucia, że jest się niepotrzebnym	Inne obawy	Niczego szczególnego się nie obawiam	
		%	%	%	%	
Ogółem		56	6	1	6	998
Płeć	Mężczyźni	52	7	1	8	476
	Kobiety	59	5	1	3	522
Wiek	18-24 lata	51	10	1	7	126
	25-34	59	5	1	3	205
	35-44	55	6	1	5	166
	45-54	59	7	0	5	158
	55-64	61	6	1	5	176
	65 lat i więcej	49	3	2	9	167
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	6	1	4	378
	Miasto do 20 tys.	53	4	1	7	154
	20-100 tys.	60	6	1	6	194
	101-500 tys.	55	7	2	7	168
	501 tys. i więcej mieszk.	66	7	1	4	105
Wykształcenie	Podstawowe	48	3	0	10	193
	Zasadnicze zawodowe	53	8	1	6	258
	Średnie	59	6	2	3	350
	Wyższe	62	5	1	5	197
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	66	4	1	3	109
	Średni personel, technicy	74	3			31
	Pracownicy adm.-biurowi	67	3		1	59
	Pracownicy usług	58	5		3	67
	Robotnicy wykwalifikowani	50	9	2	6	108
	Robotnicy niewykwalifik.	48	10		6	48
	Rolnicy	51	12	2	7	64
Pracujący na własny rach.	51	4	2	9	43	
Bierni zawodowo	Renciści	64	3		4	76
	Emeryci	53	3	1	8	208
	Uczniowie i studenci	50	8	2	5	67
	Bezrobotni	48	12	3	5	53
	Gospodynie domowe i inni	58	4	2	9	65
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	7	1	2	133
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	59	7	1	2	102
	sekt. pryw. poza rolnict.	54	5	1	7	218
	prywatnym gosp. rolnym	49	14	2	8	55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	52	10	1	4	130
	501-750	50	4		11	108
	751-1000	57	6	1	6	169
	1001-1500	57	5	2	3	157
	Powyżej 1500 zł	66	6	2	5	181
Ocena własnych war. mater.	Złe	61	5		5	148
	Średnie	54	5	1	5	463
	Dobre	57	7	1	6	388
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	10		7	49
	Raz w tygodniu	56	6	0	5	445
	1-2 razy w miesiącu	58	4		5	158
	Kilka razy w roku	57	6	3	4	196
	W ogóle nie uczestniczy	51	8	3	9	151
Poglądy polityczne	Lewica	56	4	2	5	178
	Centrum	56	5	1	4	314
	Prawica	60	8	0	6	296
	Trudno powiedzieć	50	5	1	7	209

Tabela 2

		Jak chciał(a)by Pan(i) zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będzie Pan(i) potrzebował(a) pomocy? Czy przede wszystkim chciał(a)by Pan(i):				
		mieszkać we własnym mieszkaniu, korzystając z doraźnej pomocy osób bliskich - rodziny, przyjaciół, sąsiadów	mieszkać we własnym mieszkaniu, mając zapewnioną opłaconą przez siebie stałą pomoc osób zajmujących się opieką nad ludźmi starymi	mieszkać we własnym mieszkaniu, mając zapewnioną bezpłatną stałą pomoc, np. opieki społecznej, Czerwonego Krzyża, Caritasu	dzielić mieszkanie z dziećmi, wnukami lub dalszą rodziną	wynająć komuś obcemu pokój lub część mieszkania w zamian za opiekę
		%	%	%	%	%
Ogółem		64	8	3	15	0
Płeć	Mężczyźni	65	7	4	13	0
	Kobiety	62	8	3	16	0
Wiek	18-24 lata	51	8	2	23	
	25-34	65	7	3	15	
	35-44	66	8	2	14	0
	45-54	64	7	2	15	1
	55-64	64	8	8	13	
	65 lat i więcej	69	8	4	11	
Miejsce zamieszkania	Wieś	68	4	2	19	
	Miasto do 20 tys.	70	5	3	13	
	20-100 tys.	57	12	4	12	1
	101-500 tys.	56	14	6	14	
	501 tys. i więcej mieszk.	63	7	5	10	1
Wykształcenie	Podstawowe	64	5	5	19	
	Zasadnicze zawodowe	64	6	4	17	1
	Średnie	63	8	3	14	0
	Wyższe	65	11	3	10	
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	63	9	3	10	
	Średni personel, technicy	76			9	3
	Pracownicy adm.-biurowi	69	11	3	10	
	Pracownicy usług	62	6	8	16	2
	Robotnicy wykwalifikowani	71	2	3	13	1
	Robotnicy niewykwalifik.	59	10	7	17	
	Rolnicy	62	4	4	23	
Pracujący na własny rach.	67	6		10		
Bierni zawodowo	Renciści	75	3	4	12	
	Emeryci	64	9	4	13	
	Uczniowie i studenci	50	7	1	29	
	Bezrobotni	56	14	1	18	
	Gospodynie domowe i inni	55	14	3	18	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	68	4	3	11	
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	9	5	12	1
	sekt. pryw. poza rolnict.	65	8	2	14	1
	prywatnym gosp. rolnym	62	4	7	22	
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	52	8	6	23	1
	501-750	64	3	6	21	1
	751-1000	68	7	3	15	
	1001-1500	70	9	4	13	
	Powyżej 1500 zł	61	14	1	10	1
Ocena własnych war. mater.	Złe	61	7	6	12	
	Średnie	65	6	5	15	1
	Dobre	63	10	1	16	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	5	7	14	
	Raz w tygodniu	65	7	3	18	0
	1-2 razy w miesiącu	65	8	3	15	
	Kilka razy w roku	65	8	3	10	1
	W ogóle nie uczestniczy	59	9	4	12	1
Poglądy polityczne	Lewica	66	10	4	9	1
	Centrum	64	6	3	19	1
	Prawica	66	8	4	15	0
	Trudno powiedzieć	59	8	4	14	

Tabela 2 (cd.)

		Jak chciał(a)by Pan(i) zorganizować swoje życie na stare lata, kiedy będzie Pan(i) potrzebował(a) pomocy? Czy przede wszystkim chciał(a)by Pan(i):					Liczba osób
		zamieszkać wspólnie z innymi starszymi ludźmi w celu wzajemnego wspomagania się	zamieszkać w prywatnym domu spokojnej starości	zamieszkać w państwowym domu spokojnej starości	Inne rozwiązanie	Nie wiem, nie zastanawiałe(a)m się nad tym	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		2	3	2	1	3	1014
Płeć	Mężczyźni	2	2	1	1	4	483
	Kobiety	1	4	2		3	531
Wiek	18-24 lata	5	2	2	1	5	126
	25-34	1	3	1		5	209
	35-44	1	4	2	1	2	167
	45-54	2	2	1	2	3	162
	55-64		3	2		2	179
	65 lat i więcej	1	2	3		2	171
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	1	2	1	2	385
	Miasto do 20 tys.		3	2		3	155
	20-100 tys.	3	4	3		3	195
	101-500 tys.	1	3	1	1	4	171
	501 tys. i więcej mieszk.	3	5	1	2	4	108
Wykształcenie	Podstawowe	1	1	3	1	2	197
	Zasadnicze zawodowe	2	2	2	0	2	265
	Średnie	2	3	2	1	5	355
	Wyższe	2	5	0	1	3	197
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	3	8	1	1	2	109
	Średni personel, technicy	3	3			7	33
	Pracownicy adm.-biurowi	1	1			4	60
	Pracownicy usług		1		2	3	67
	Robotnicy wykwalifikowani	1		3	1	5	108
	Robotnicy niewykwalifik.		2			4	51
	Rolnicy			7			64
Pracujący na własny rach.	3	2	4	4	2	44	
Bierni zawodowo	Renciści		2	3		1	77
	Emeryci	1	4	3		2	212
	Uczniowie i studenci	3	3			6	67
	Bezrobotni	5	3			3	56
	Gospodynie domowe i inni	3	2			5	65
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	3	6	1		4	138
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	3	2	2	1	3	105
	sekt. prywat. poza rolnict.	0	2	1	2	3	218
	prywatnym gosp. rolnym			6			55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	2	2	4	1	1	132
	501-750		3		1	1	108
	751-1000	1	2	1	1	3	172
	1001-1500	1	1	1		2	159
	Powyżej 1500 zł	4	6	2	1	0	181
Ocena własnych war. mater.	Złe	2	3	4	1	4	152
	Średnie	1	3	1	0	3	468
	Dobre	2	3	2	1	3	394
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	3	5		4	49
	Raz w tygodniu	1	2	2		2	456
	1-2 razy w miesiącu	1	3		1	3	160
	Kilka razy w roku	2	4	3	1	3	195
	W ogóle nie uczestniczy	2	4	1	1	7	154
Poglądy polityczne	Lewica	3	5	2	1	2	180
	Centrum	1	2	2		2	315
	Prawica	2	1	0		3	300
	Trudno powiedzieć	1	4	4	1	5	219